

Lietuvos Respublikos diplomatinių atstovybių JAV
AKTUALIOS EKONOMINĖS INFORMACIJOS SUVESTINĖ
 2023 m. vasario mėn.

Bendra ekonominė informacija	Šaltinis
BVP. Patikslintais duomenimis, 2022 m. IV ketv. JAV BVP augo 2,7 proc., 2022 m. III ketv. – augo 3,2 proc. IV ketv. augimą daugiausia lėmė investicijos į atsargas ir vidaus vartojimo didėjimas, augimą mažino mažėjusios investicijos į gyvenamąjį būstą.	<u>Ekonominės analizės biuras</u>
Darbo rinka. Kovo 1 d. paskelbtais duomenimis, 2022 m. vidutinis nedarbo lygis JAV siekė 3,6 proc. ir buvo 1,7 proc. mažesnis nei praėjusiais metais. 2023 m. sausio mėn. JAV ekonomika sukūrė 517 000 naujų darbo vietų, t.y. beveik dvigubai daugiau nei 2022 m. gruodžio mėn., todėl šalies nedarbo lygis nukrito iki 3,4 proc., kas yra žemiausias lygis per 53 metus. Sparčiausiai darbo vietų augimas fiksuotas laisvalaikio ir svetingumo sektoriuje, kuriame buvo sukurta 128 000 naujų darbo vietų. Rekordinis naujų darbo vietų augimas tapo pagrindine Prezidento J. Bideno metinio pranešimo Kongrese tema. Vidutinis valandinis darbo užmokestis sausio mėn. išaugo 0,3 proc., arba 10 centų, iki 33,03 USD per valandą.	<u>Darbo statistikos biuras</u> <u>The New York Times</u>
Palūkanų normos. Vasario 6 d., reaguojant į informaciją apie sausio mėn. sukurtas naujas darbo vietas JAV, kilo diskusijos, kiek dar Federalinis rezervų bankas (FED) didins palūkanų normas. FED pirmininkas J. Powellas pripažino aiškų infliacijos sulėtėjimą ir akcijų kainų platumą. Investuotojai nėra tikri, kaip didesnės palūkanų normos paveiks akcijas, jei nepaisant kainų kilimo bus stiprus ir ilgalaikis ekonomikos augimas. Nors infliacija vis dar aukšta, ji sumažėjo nuo 9% 2022 m. birželį iki maždaug 6,5% 2023 m. vasario mėn., matuojant vartotojų kainų indeksu, nedarbo lygis sumažėjo nuo 3,6% iki 3,4%. FED gali toliau didinti palūkanų normas nesužlugdydamas užimtumo ir ekonomikos ir tai turės didžiulį poveikį akcijų rinkai, nes stiprus augimas padidina įmonių pajamas ir gali kompensuoti tam tikrą neigiamą poveikį, kurį paprastai aukštesnės palūkanų normos daro akcijų kainoms rinkoje. Šiuo metu galioja FED nustatyta palūkanų norma 4,5-4,75 proc. ribose, artimiausias FED posėdis numatytas kovo 21-22 d.	<u>Axios</u>
Valstybės skola. Kongreso biudžeto biuras perspėjo, kad jau liepos mėn. JAV išdui gali pritrūkti lėšų finansiniams išsipareigojimams vykdyti, jei valstybės skolos limitas nebus padidintas arba panaikintas, todėl JAV išdui reikės atidėti kai kuriuos mokėjimus ir/arba nebevykdyti skolinių išsipareigojimų. Nors Baltieji rūmai ragina Kongresą be sąlygų panaikinti skolinimosi limitą, respublikonų atstovai Kongrese siekia susieti skolos lubų didinimą su biudžeto mažinimu. Kiekviena pusė kaltina kitą elgiantis neatsakingai, o tai kelia nerimą, kad dėl šio susiskaldymo JAV atsidurs aklavietėje, kuri gali turėti plataus masto rimtų pasekmių finansų rinkoms ir investuotojams.	<u>Pew Research Center</u>
Naujos „Buy America“ taisyklės. Prezidentas J. Bidenas savo metinėje kalboje akcentavo „Buy American“ taisyklių taikymą įgyvendinant federalinius infrastruktūros projektus. Pagal naujai rengiamas gaires bus reikalaujama, kad visos statybinės medžiagos, naudojamos federaliniuose infrastruktūros projektuose, būtų pagamintos JAV. Vasario 15 d. Baltieji rūmai taip pat paskelbė apie naujus „Buy American“ taisyklės taikymo standartus nacionaliniam elektrinių transporto priemonių įkrovimo stotelių tinklui. Pranešime nurodoma, kad visos EV įkrovimo stotelės, finansuojamos pagal JAV Infrastruktūros aktą, juose naudojamas plienas ir geležis, turi būti pagaminti JAV. Tačiau vasario 17 d. Federalinė greitkelių administracija (FHWA) paskelbė apie laikiną „Buy American“ taisyklės išimtį EV įkrovimo stotelėms iki 2024 m. liepos 1 d. motyvuodama tuo, kad ši išimtis yra būtina dėl viešojo intereso, nes jos netaikymas sulėtintų EV įkrovimo stotelių diegimo procesą visoje šalyje.	<u>Baltieji Rūmai</u>

Technologijos, inovacijos, mokslas	
<p>CHIPS Act. Vasario 28 d. JAV Komercijos departamentas paskelbė kvietimą teikti paraiškas finansavimui pagal Paramos puslaidininkų gamybai JAV įstatymą (CHIPS Act). Pirmasis finansavimas numatytas projektams, skirtiems statyti, plėsti arba modernizuoti komercinius objektus, skirtus pažangiausių puslaidininkų gamybai. Gavėjai privalės sudaryti susitarimą, apribojantį jų galimybes plėsti puslaidininkų gamybos pajėgumus susirūpinimą keliančiose užsienio šalyse 10 m. po pinigų gavimo. Nors Kinija paminėta nebuvo, manoma, kad šis reikalavimas įvestas pirmiausia siekiant riboti JAV įmonių bendradarbiavimą su Kinija.</p>	<p><u>JAV Komercijos departamentas</u> <u>Financial Times</u></p>
<p>Puslaidininkiai. JAV planuoja iki 2030 m. sukurti bent du pažangiausių puslaidininkų gamybos klasterius, kuriuose būtų visa vertės grandinė nuo tyrimų, gamybos iki pakavimo. Tokiu būdu JAV apsaugotų nuo bet kokių puslaidininkų gamybos sutrikimų, mažintų priklausomybę nuo Azijos ir susigražintų gamybą į JAV. Nors oficialiai neskelbiama, kurioje valstijoje minėti klasteriai bus įsteigti, bet manoma, kad bent vienas iš jų turėtų būti Arizonoje.</p> <p>Taivano puslaidininkų gamintoja TSMC (2330.TW) pranešė apie patvirtintą 3,5 mlrd. USD kapitalo injekcijos planą į puslaidininkų gamyklą Finikso mieste, Arizonoje. 2022 m. gruodžio mėn. TSMC patrigubino investicijas iki 40 mlrd. USD ir gamykla pradėta statyti. Tai viena didžiausių užsienio investicijų per JAV istoriją. Tikimasi, kad gamykla pradės gamybą 2026 m., naudojant pažangią 3 nm technologiją ir sukurs 13 tūkst. aukštųjų technologijų darbo vietų (4 500 darbo vietų pačiai TSMC, o likusias – tiekėjams).</p> <p>New York Times skelbia, kad TSMC darbuotojai vis garsiau ima abejoti dėl investicijų į gamyklą Arizonoje. Daugelis darbuotojų teigė, kad projektas gali atitraukti dėmesį nuo mokslinių tyrimų ir plėtros, kuris ilgą laiką padėjo TSMC aplenkti konkurentus, kai kurie pridūrė, kad dėl galimų kultūrinių konfliktų nesiryžta persikelti į JAV.</p>	<p><u>Wall Street Journal</u> <u>Reuters</u> <u>The New York Times</u></p>
<p>„Intel“, siekdamas atsilaikyti prieš numatomą nuosmukį pirmąjį šių metų pusmetį, mažina aukščiausio ir vidurinio lygmens vadovų atlyginimus. Žinia apie sumažinimą pasirodė praėjus savaitei po to, kai „Intel“ nustebino Wall Street perspėjimu, kad jos pajamos ši ketvirtį greičiausiai bus 40 procentų mažesnės už tą patį laikotarpį prieš metus.</p>	<p><u>Financial Times</u></p>
<p>Atleidimai. Pastebėtina, kad daugeliui įmonių, kurios neseniai paskelbė apie masinius atleidimus, būdingos trys savybės. Pirmą, daugelis jų dirba technologijų sektoriuje. Antra, daugelis per pandemiją labai agresyviai įdarbino naujus darbuotojus (vidutiniškai jų darbuotojų skaičius išaugo 41 proc.), dažnai dėl to, kad per daug ekstrapoliavo su pandemija susijusias tendencijas, pvz., didėjančią prekių paklausą ar laiką, praleistą internete. Trečia, jie pastebėjo staigesnį akcijų kainų kritimą, kuris vidutiniškai nukrito 43 proc., palyginti su didžiausiais akcijų rodikliais, o kai kuriais atvejais atrodo, kad jie reaguoja į investuotojų poreikį mažinti išlaidas mažindami savo darbo jėgą, o ne į paklausos perspektyvų pablogėjimą.</p>	<p><u>Goldman Sachs</u></p>
<p>„Amazon“ paskelbė apie strateginę partnerystę su JAV Komercijos departamentu. Projekto „GoGlobal with Commerce and Amazon“ tikslas – padėti JAV smulkiam ir vidutiniam verslui augti užsienio rinkose pasinaudojant Amazon prekybos platforma.</p>	<p><u>JAV Komercijos departamentas</u></p>
<p>Gyvybės mokslai. Vienos įtakingiausių Kalifornijos gyvybės mokslų asociacijos „California Life Sciences“ startuolių akseleratoriaus programai buvo atrinkta 12 progresyviausių startuolių terapijos ir medicininių technologijų sektorių. Akseleravimo programos metu startuoliai turės galimybę pasinaudoti patyrusių mentorių konsultacijomis ir sėkmingai auginti verslą JAV.</p>	<p><u>California Life Sciences</u></p>
<p>„Tesla“ pranešė apie Silicio slėnyje steigiamą pasaulinį inžinerijos centrą. Ankstesniais metais įmonės lyderis Elonas Muskas kritikavo Kalifornijos valstiją dėl ribotų galimybių augti, tačiau šiuo metu ir toliau planuojamos investicijos į valstiją. Įmonės padalinuose Kalifornijos valstijoje dirba 48 tūkst. darbuotojų, o tai sudaro daugiau kaip trečdalį visų įmonės darbuotojų pasaulyje.</p>	<p><u>Wall Street Journal</u></p>

<p>3D. Long Bičo mieste (Kalifornija) įsikūręs startuolis Relativity Space ruošiasi erdvėlaivio Terran 1 paleidimui kovo 8 d. Daugelis erdvėlaivio komponentų ir korpusas yra pagaminti 3D spausdintuvų pagalba ir tai yra vienas didžiausių tokiu būdu pagamintų objektų, kurie kils į orbitą.</p>	<p><u>The Business Journals</u></p>
<p>Sveikatos priežiūros kompanija „Baxter International“, siekdama mažinti sąnaudas, planuoja atleisti iki 5% (apie 3000) savo darbuotojų. Bendrovė, jau anksčiau skelbė apie savo būstinės pastatų Deerfield mieste pardavimą ir planus statyti modernesnę būstinę. „Baxter“ gamina inkstams ir ligininėms skirtus produktus ir 2021 m. pabaigoje įsigijo medicinos įrangos ir technologijų bendrovę Hillrom už 10,5 mlrd. USD. „Baxter“ paskelbė, kad planuoja įgyvendinti naują veiklos modelį ir padalinti savo inkstų priežiūros ir ūminės terapijos verslo padalinius į nepriklausomą, viešai parduodamą bendrovę.</p>	<p><u>Chicago Tribune</u></p>
<p>Grynieji. Evanstone miesto seniūnas Devonas Reidas, siekdamas, kad banko sąskaitos neturintys žmonės galėtų dalyvauti ekonomikoje, siūlo įpareigoti mieste veikiančias įmones priimti grynuosius pinigus. Remiantis Federalinės indėlių draudimo korporacijos skaičiavimais, 2021 m. 4,5% JAV namų ūkių neturėjo čekių ar taupomųjų sąskaitų, o 14,1% gyventojų jų turėjo nepakankamai. Tokiam nurodymui prieštarauja įmonės, nes tai žymiai padidina aptarnavimo kaštus. Evanstono miestas nebūtų vienintelis, reikalaujantis iš įmonių priimti grynuosius pinigus. Tokia tvarka galioja Niujorko, Filadelfijos ir San Francisko miestuose ir visoje Naujojo Džersio ir Masačusetso valstijų teritorijoje.</p>	<p><u>Chicago Business</u> <u>EvanstonNow</u></p>
<p>Energetika, transportas, klimatas</p>	
<p>SGD. Didžiausia JAV suskystintų gamtinių dujų (SGD) eksportuotoja „Cheniere Energy“ planuoja didelę terminalo Luizianos pakrantėje plėtrą, siekdama išnaudoti didėjančią paklausą užsienyje po Rusijos invazijos į Ukrainą. Vasario 23 d. bendrovė pranešė apie tikslą padidinti Sabine Pass SGD gamyklos eksporto pajėgumus 74 proc. Ambicingi kompanijos augimo planai yra JAV SGD pramonės optimizmo ženklas, kad degalų paklausos bumas, atsiradęs Rusijai apribojus tiekimą Europai, išliks dar ilgai.</p>	<p><u>Offshore Energy</u></p>
<p>Elektromobiliai. J. Bideno administracija tikisi pasiekti ribotus laisvosios prekybos susitarimus su Europos ir Azijos šalimis, kuriems nereikės Kongreso pritarimo, nes taip siekiama sumažinti sąjungininkų susirūpinimą dėl įstatymų, kuriuos Prezidentas J. Bidenas pasirašė pernai, sakė izdo sekretorė Janet L. Yellen. Įtampa kilo dėl 50 mlrd. JAV dolerių mokesčių kreditų, kurie buvo sukurti siekiant paskatinti amerikiečius pirkti Šiaurės Amerikoje surinktas elektrines transporto priemones.</p>	<p><u>The New York Times</u></p>
<p>Žaliosios investicijos. Siekdama pasinaudoti Infliacijos mažinimo įstatymo (IRA) suteikiamu gausiu JAV vyriausybės finansavimu, Airijos mažai CO2 išmetanti cemento gamintoja „Ecochem“ nusprendė padvigubinti planuotą 120 mln. USD investiciją Kalifornijoje tokiu būdu nukreipiant finansinius srautus į JAV, o ne į Europą. ES teigia, kad IRA reikalavimai yra nesuderinami su Pasaulio prekybos organizacijos taisyklėmis, kuriomis siekiama užkirsti kelią produktų diskriminacijai dėl jų kilmės šalies. Ji bandė įtikinti JAV suteikti Europos įmonėms dalį paramos, tačiau JAV ir ES darbo grupės derybos šiuo klausimu davė tik dalinę pažangą elektromobilių ir akumuliatorių srityje.</p>	<p><u>Financial Times</u></p>
<p>„Ford Motor“ investuoja 3,5 mlrd. JAV dolerių į Mičigano gamyklą, kuri gamina elektromobilių akumulatorius pagal licencijuotą Kinijos įmonės „Contemporary Amperex Technology Co., Limited“ (CATL), didžiausios pasaulyje elektromobilių baterijų gamintojos, technologiją. LPF tipo (ličio, geležies ir fosfato) baterijos yra patvaresnės ir pigesnės nei kobalto-nikelio, kas leis sumažinti elektromobilių kainą. Ši Maršalo mieste įsikūrusi gamykla sukurs 2500 gerai apmokamų darbo vietų ir bus sparčiai augančios JAV elektromobilių tiekimo grandinės dalis.</p>	<p><u>Axios</u></p>

Žemės ūkio ir maisto sektorius	Šaltinis
<p>Maisto produktų pardavimai. Pagal rinkos tyrimų instituto IRi atliktus tyrimus prognozuojama, kad 2023 m. maisto ir gėrimų pardavimai JAV doleriais visais prekybos kanalais padidės 5,5 proc., nepaisant mažesnių vienetų pardavimo apimčių dėl infliacijos. Aukščiausios kokybės produktų pardavimai, paskatinti augimo per patį pandemijos įkarštį, mažėja, tačiau privačių prekių ženklų produktų pardavimai didėja. Taip pat tikimasi, kad infliacija sumažės, tačiau išliks gana aukšta, palyginti su istoriniais standartais. Vartojimas namuose išliks padidėjęs dėl užsitęsusio covid-19 elgesio. Privataus prekės ženklo naudojimas išliks didesnis srityse, kuriose vartotojai jau yra susipažinę su jais, tačiau abejojama, ar privatūs prekės ženklai dar labiau įsiverš kategorijose, kuriose vardiniai prekės ženklai yra stipriai dominuojantys.</p>	<p><u>IRi</u></p>
<p>Ūkininkų pajamos. USDA prognozuoja, kad 2023 m. grynosios ūkio pajamos smarkiai sumažės dėl sumažėjusių pajamų iš pasėlių ir gyvulininkystės bei gamybos išlaidų, kurios išlieka istoriškai didelės. USDA Ekonominių tyrimų tarnyba apskaičiavo, kad grynosios ūkių pajamos 2023 m. sieks 136,9 mlrd. USD., t.y. 15,9 proc. mažiau, nei 2022 metais. Nepaisant šio sumažėjimo, šios pajamos turėtų būti 26,6 proc. didesnės negu istorinis 20 metų vidurkis.</p>	<p><u>JAV Žemės ūkio departamentas</u></p>
<p>Pasaolinių maisto prekių kainų indeksas sausio mėnesį smuko dešimtą mėnesį iš eilės dėl sumažėjusių augalinio aliejaus, pieno produktų ir cukraus kainų. JT maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) duomenimis maisto kainų indeksas sausio mėnesį vidutiniškai siekė 131,2 punkto, t.y. 0,8 proc. mažiau nei gruodžio mėn. Indeksas dabar yra 17,9% mažesnis už savo piką 2022 m. kovą po Rusijos invazijos į Ukrainą. Javų indeksas sausio mėnesį padidėjo 0,1 proc., nes augančios kukurūzų ir ryžių kainos kompensavo kviečių ir miežių kainų mažėjimą. Kukurūzų kainos pakilo 0,5 proc. dėl didelės Brazilijos kukurūzų paklausos ir susirūpinimo dėl sausros Argentinoje. Kviečių kainos krito trečią mėnesį iš eilės 2,5 proc. dėl didesnės nei tikėtasi produkcijos Australijoje ir Rusijoje.</p>	<p><u>JT Maisto ir žemės ūkio organizacija</u></p>
<p>Alkoholinių gėrimų importas. Pasikeitė JAV teisės akte Craft Beverage Modernization Act (CBMA) numatytų mokesčių lengvatų alui, vynui ir distiliuotam spiritiniam gėrimui, pagamintam arba importuojamam į JAV, taikymas. Užsienio gamintojai naudojami CBMA mokesčių lengvatomis, skirdami jas savo produktų importuotojams JAV, o šie moka federalinį akcizą už importuojamą alkoholį ir turi gauti CBMA mokesčių lengvatas iš užsienio gamintojo, kad galėtų pasinaudoti CBMA mokesčių lengvatomis. 2018-2022 m. JAV muitinės ir sienų apsaugos tarnyba (CBP) administravo CBMA mokesčių nuostatas, susijusias su importuojamu alkoholiu, tačiau įstatymo pakeitimas nuo 2023 m. sausio 1 d. perkėlė šią atsakomybę į Alkoholio ir tabako mokesčių ir prekybos biurą (TTB). Taip pat, nuo 2023 m. sausio 1 d. importuotojai turi sumokėti visą mokesčių tarifą CBP, o vėliau teikti prašymą TTB dėl grąžinimo. Dėl šios priežasties daugiausiai ir kyla klausimų ES šalims.</p>	<p><u>Alkoholio ir tabako mokesčių ir prekybos biuras</u></p>

Parengė:

Jūratė Usevičiūtė, LR ambasados JAV pirmoji sekretorė jurate.useviciute@urm.lt;

Karolis Anuzis, žemės ūkio ir komercijos atašė, LR ambasada JAV, karolis.anuzis@urm.lt;

Jolanta Vitkauskaitė, LR ambasados JAV pirmoji sekretorė jolanta.vitkauskaite@urm.lt;

Vidmantas Verbickas, LR generalinio konsulato Čikagoje patarėjas, vidmantas.verbickas@urm.lt;

Sergejus Tichomirovas, komercijos atašė LR generaliniame konsulate Čikagoje, sergejus.tichomirovas@urm.lt;

Paulius Cemnolonskas, LR generalinio konsulato Niujorke trečiasis sekretorius, paulius.cemnolonskas@urm.lt;

Andrius Neviera, komercijos atašė LR generaliniame konsulate Niujorke, andrius.neviera@urm.lt;

Mantas Zamžickas, komercijos atašė LR generaliniame konsulate Los Andžele, mantas.zamzickas@urm.lt.